

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึง ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของ เกษตรตำบลในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความ ต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกร ตำบลในการทำงานเกี่ยวกับระบบเกษตรอินทรีย์

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ เกษตรตำบลในภาคเหนือตอนบน โดยการสุ่มจังหวัดใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มจำนวนเกษตรกรตำบลโดยใช้การ สุ่มตัวอย่างแบบขั้นตอน (Multi - stage Random Sampling) ได้ 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด ลำพูน จำนวน 31 คน จังหวัดลำปาง จำนวน 56 คน จังหวัดแพร่ จำนวน 38 คน และจังหวัด พะเยา จำนวน 35 คน รวมจำนวนเกษตรกรตำบลทั้งหมด 160 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบ สอบถามและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ค่าไคสแควร์ (Chi-square Test) โดยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows

ผลการศึกษาสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

เกษตรกรตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 77.5 และมีอายุราชการระหว่าง น้อยกว่าหรือ เท่ากับ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 54.4 โดยอายุราชการมากที่สุดคือ 30 ปี และอายุราชการน้อยที่สุด คือ 11 ปี อายุราชการโดยเฉลี่ยคือ 20.28 ปี

สถานภาพสมรส เกษตรตำบลส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 86.9 สถาน ภาพโสด ร้อยละ 7.5 และมีสถานภาพหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ ร้อยละ 5.6

ระดับเงินเดือน เกษตรตำบลส่วนใหญ่ได้รับเงินเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 66.9 เงินเดือนมากกว่า 15,000 บาท ร้อยละ 33.1 โดยเกษตรตำบลมีรายได้สูงสุด คือ 18,740 บาท และต่ำสุดมีรายได้ 11,350 บาท รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,045 บาท

ระดับการศึกษา เกษตรตำบลส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 75.0 ระดับปวส.หรือเทียบเท่า ร้อยละ 20.6 ระดับปวช.หรือเทียบเท่า ร้อยละ 1.3 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 5

อาชีพเสริมหรืออาชีพรอง เกษตรตำบลส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริมหรืออาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 53.8 ทำการเกษตร ร้อยละ 35.6 และค้าขาย ร้อยละ 10.6

พื้นที่ที่รับผิดชอบ เกษตรตำบล 1 คน รับผิดชอบพื้นที่การเกษตรโดยเฉลี่ย 1 ตำบล น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10 หมู่บ้าน และ 1,000-2,000 ครัวเรือน

พืชที่ปลูกในพื้นที่ พื้นที่ที่เกษตรตำบลรับผิดชอบส่วนใหญ่เป็นพืชไร่ คิดเป็นร้อยละ 71.3 ไม้ผล ร้อยละ 23.8 และพืชผัก ร้อยละ 5.0

การเข้าร่วมการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เกษตรตำบลส่วนใหญ่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 55.0 และไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 45.0

แหล่งความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เกษตรตำบลส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากวารสารการเกษตรมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.58 โทรทัศน์ ร้อยละ 25.62 เพื่อนเกษตรตำบลด้วยกัน ร้อยละ 14.88 วิทยุ ร้อยละ 13.22 การฝึกอบรม/ดูงาน ร้อยละ 11.57 และเกษตรกร ร้อยละ 4.13

เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เกษตรกรในพื้นที่ที่รับผิดชอบของเกษตรตำบลส่วนใหญ่ไม่มีการทำการเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 70.6 และมีเกษตรกรที่ทำการเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 29.4

เกษตรกรที่ต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เกษตรกรในพื้นที่ที่รับผิดชอบของเกษตรตำบลส่วนใหญ่ต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 96.8 และไม่ต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ร้อยละ 1.3

พื้นที่ทำการเกษตรที่รับผิดชอบ พื้นที่ที่เกษตรตำบลรับผิดชอบส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 74.4 ในเขตชลประทาน ร้อยละ 16.3 และทั้งในเขตและนอกเขตชลประทาน ร้อยละ 9.4

2. ข้อมูลความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

2.1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

จากการวิเคราะห์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับสูง (21-25 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 72.5 ระดับปานกลาง (17-20 คะแนน) ร้อยละ 23.8 และระดับต่ำ (13-16 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 3.8 เกษตรตำบลทำคะแนนได้สูงสุดคือ 25 คะแนน และคะแนนต่ำสุดคือ 13 คะแนน คะแนนที่ได้โดยเฉลี่ยคือ 21.28 คะแนน ส่วนประเด็นที่เกษตรกรตำบลมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากที่สุด ร้อยละ 99.4 มีอยู่ 2 ประเด็นได้แก่ การทำการเกษตรแบบอินทรีย์มีส่วนช่วยในการรักษาสุขภาพอนามัยของเกษตรกร และการทำไร่นาสวนผสมเป็นแนวทางไปสู่การเกษตรอินทรีย์และเกษตรยั่งยืนได้ ส่วนประเด็นที่เกษตรกรตำบลมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์น้อยที่สุด ร้อยละ 30.0 ได้แก่ในพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรแบบเคมีสามารถที่จะเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ได้ทันที

2.2 ทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

จากการวิเคราะห์ทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ ในระดับที่ดี (2.36-3.00 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 84.4 และในระดับปานกลาง (1.67-2.35 คะแนน) ร้อยละ 15.6 แต่ไม่มีเกษตรกรตำบลที่มีทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ที่ไม่ดี (1.00-1.66 คะแนน) เกษตรตำบลที่มีคะแนนสูงสุดคือ 3.00 คะแนน ต่ำสุด 2.25 คะแนน คะแนนที่ได้โดยเฉลี่ยคือ 2.70 คะแนน ส่วนประเด็นที่เกษตรกรตำบลมีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ได้แก่ ปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสภาพอากาศแห้งลง โดยมีค่าเฉลี่ยระดับทัศนคติ 2.99

3. ข้อมูลความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

จากการวิเคราะห์ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลพบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก (3.50-4.49 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 60.0 คะแนน และคะแนนที่ได้โดยเฉลี่ยคือ 3.98 คะแนน ส่วนประเด็นที่เกษตรกรตำบลมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมากได้แก่ เทคนิคการทำชาฆ่าแมลงจากพืชสมุนไพร เช่น ขิง ข่า พริก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 4.21 คะแนน และคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดที่เกษตรกรตำบลมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมากคือ 3.79 คะแนน ได้แก่ประเด็นสถานการณ์การผลิตและการตลาดของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระได้แก่ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล กับตัวแปรตามคือ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล ในภาคเหนือตอนบน ผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล มี 1 ตัวแปร คือ แหล่งความรู้ทางการเกษตรเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ มีความสัมพันธ์กับ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นที่.05

ส่วนตัวแปรอื่นๆ คือ อายุราชการ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ระดับเงินเดือน พื้นที่ที่รับผิดชอบ (ตำบล) พื้นที่ที่รับผิดชอบ (หมู่บ้าน) พื้นที่ที่รับผิดชอบ (ครัวเรือน) ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่ พื้นที่ที่รับผิดชอบของเกษตรกรตำบล ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ และทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ ไม่มีความสัมพันธ์กับ ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรตำบลต่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์

จากการศึกษาสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และอุปสรรคที่เกษตรกรตำบลประสบปัญหาในการปฏิบัติงานได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านการดำเนินงาน
2. ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสาร
3. ปัญหาด้านการถ่ายทอดความรู้
4. ปัญหาด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ
5. ปัญหาด้านอื่นๆ อาทิเช่น แหล่งน้ำที่ใช้ทางการเกษตรไม่เพียงพอ ปัญหาด้านภัยธรรมชาติเช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม และปัญหาด้านตลาดที่รองรับผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์มีน้อย

ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์

1. รัฐบาลควรที่จะให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณ และปัจจัยการผลิตและความเอาใจใส่แก่เกษตรกรและบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรอินทรีย์
2. รัฐบาลที่จะกำหนดนโยบายและแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจนแน่นอน
3. ให้โอกาสเจ้าหน้าที่ระดับตำบลร่วมกับเกษตรกรทำการวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานด้านการเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ของคุณ
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานส่งเสริมการเกษตร ควรขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องแต่พร้อมที่จะให้การสนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือในการดำเนินงาน
5. ควรที่จะมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะสะดวกในการวางแผนงานและประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรกรตำบลเพื่อที่จะหาแนวทางในการดำเนินงาน
6. จัดรูปแบบของการทำการเกษตรอินทรีย์เพื่อให้เหมาะสมกับขนาดของฟาร์มในแต่ละท้องที่
7. จัดให้มีแปลงทดสอบจุดสาธิตหรือฟาร์มตัวอย่างของจริงเพื่อจะได้มีการนำไปปฏิบัติในท้องที่ได้จริง
8. จัดทำโครงการเพื่อแสดงให้เกษตรกรในพื้นที่ได้เห็นตัวอย่างเพื่อชักจูงให้เกษตรกรเกิดความสนใจ และเป็นโครงการเฉพาะกิจที่เกิดจากการวิเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ในพื้นที่กับเกษตรกร
9. ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกรทราบถึงผลประโยชน์และข้อดีของเกษตรอินทรีย์ให้ทั่วถึงและถึงตัวเกษตรกรมากที่สุด
10. หน่วยงานของรัฐควรจัดทำตำรา เอกสาร งานวิจัยทางวิชาการ แจกหรือมอบให้แก่ละหน่วยงานเพื่อที่จะได้นำไปศึกษาให้เหมาะกับพื้นที่ที่รับผิดชอบ
11. จัดทีมวิทยากรที่มีความรู้และมีประสบการณ์ฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่ และเกษตรกร โดยเฉพาะเทคนิคที่สำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากภาคฝึกอบรมแล้วควรที่จะพาเกษตรกรตำบลและเกษตรกร ไปดูงานฟาร์มเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จอีกด้วย
12. สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลางและให้มีตลาดรองรับมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.5 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับสูง (21.25 คะแนน) โดยข้อที่เกษตรกรตำบลตอบถูกมากที่สุด มี 2 ข้อ คือ ข้อที่ 20 การทำการเกษตรแบบอินทรีย์มีส่วนช่วยในการรักษาสุขภาพอนามัยของเกษตรกร

ข้อที่ 26 การทำไร่นาสวนผสมเป็นแนวทางไปสู่การเกษตรอินทรีย์ และเกษตรแบบยั่งยืนได้

ส่วนข้อที่เกษตรกรตำบลตอบผิดมากที่สุด คือ ข้อที่ 6 “ในพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรแบบเคมีสามารถที่จะเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ได้ทันที” แสดงให้เห็นว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในด้านหลักการ วัตถุประสงค์ และข้อดี-ข้อเสียของการทำการเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี แต่ยังคงมีความสับสน หรือความไม่เข้าใจในด้านขั้นตอนและวิธีการทำเกษตรอินทรีย์อยู่บ้าง เนื่องจากในความเป็นจริงแล้วการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ถ้าจะทำในพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรแบบเคมีมาก่อนนั้นไม่สามารถทำได้โดยทันที เนื่องจากว่าสารเคมียังมีตกค้างอยู่ในดิน ต้องปล่อยดินทิ้งไว้เป็นระยะเวลา 3-5 ปี จึงสามารถที่จะทำการเกษตรแบบอินทรีย์ได้

ทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.4 มีทัศนคติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับดี (2.36-3.00 คะแนน) เนื่องจากว่า เกษตรตำบลตระหนักถึงความสำคัญของการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ เพราะว่า ระบบเกษตรอินทรีย์นั้นเป็นระบบการผลิตพืชผลทางการเกษตรที่มีพื้นฐานอยู่บนการปฏิบัติทางการเกษตรอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยคำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และรักษาความสมดุลต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมที่ดี หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีเพื่อความปลอดภัยในสุขภาพ ผสมผสานกับการกำจัดศัตรูพืชโดยชีววิธีหรือสิ่งมีชีวิตช่วยในการควบคุมและทำลายศัตรูพืช

ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.0 มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก และจากผลการวัดระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เกษตรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.5 มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับสูงอีกด้วย เนื่องจากว่าการทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์นั้น เป็นการเกษตรที่กรมส่งเสริมการเกษตรให้

ความสำคัญ และเป็นนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติเพื่อการผลิตพืชผล และผลิตภัณฑ์การเกษตรที่ปลอดภัยจากสารพิษ สารเคมีตกค้าง รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน ดังนั้นเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่จึงมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างดี เพราะเป็นนโยบายจากกรมส่งเสริมที่จะต้องให้เกษตรกรตำบลเป็นผู้นำวิธีการหลักการต่างๆ เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ไปส่งเสริมแก่เกษตรกรต่อไป แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ยังต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก เพราะเกษตรกรตำบลจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เพื่อสามารถนำความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน โดยนำไปส่งเสริมแก่เกษตรกรอย่างถูกต้องต่อไป

จากภาพ โดยรวมพบว่าเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมาก ในหัวข้อ “เทคนิคการทำยาฆ่าแมลงจากพืชสมุนไพร เช่น จิง ข่า พริก” เป็นอันดับที่ 1 อาจเนื่องมาจาก เกษตรตำบลมองเห็นถึงความสำคัญของขั้นตอนและวิธีการทำเกษตรอินทรีย์ โดยที่การมีเทคนิคการทำยาฆ่าแมลงจากพืชสมุนไพร จะช่วยทำให้การทำเกษตรแบบอินทรีย์เป็นไปอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น อีกทั้งพืชสมุนไพรบางชนิดสามารถนำไปทำยาฆ่าแมลงแทนการใช้สารเคมีได้ และมีประสิทธิภาพในการกำจัดแมลงเหมือนกันโดยไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอีกด้วย และที่เกษตรกรตำบลต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ในระดับมากนั้นอาจเนื่องมาจาก เกษตรกรในพื้นที่ที่รับผิดชอบของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ มีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากเช่นกัน ดังนั้นเกษตรกรตำบลซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมการเกษตรให้แก่เกษตรกรต้องมีความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ด้วย เนื่องจากว่าต้องนำความรู้ไปสอนแก่เกษตรกรในพื้นที่ของตนเอง ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์แทนการทำการเกษตรแบบเคมี

ซึ่งการสร้างองค์ความรู้ควรประกอบด้วยสาระเพื่อนำไปส่งเสริมแก่เกษตรกรตามลำดับหมวดหมู่ดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์
2. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์
3. ความรู้ในการจัดการฟาร์มแบบเกษตรอินทรีย์
4. ผลกระทบของการเกษตรแบบอินทรีย์
5. เทคนิค และวิธีการทำผลิตภัณฑ์อินทรีย์

ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรตำบลที่ประสบในการปฏิบัติงาน

ผลจากการวิจัยพบว่า เกษตรตำบลประสบปัญหาในด้านการดำเนินงาน ร้อยละ 26.45 แสดงให้เห็นว่า การทำงานยังขาดความต่อเนื่องและความสมบูรณ์ เนื่องจากต้องประสบปัญหาที่แก้ไขได้และแก้ไขไม่ได้ ปัญหาที่เกษตรกรตำบลพบมากที่สุดคือ ปัญหางบประมาณในด้านการดำเนินงานไม่เพียงพอ เนื่องจากการจัดสรรจากรัฐบาลมีขั้นตอนมากทำให้ล่าช้า แก้ปัญหาไม่ทันการซึ่งเกษตรกรตำบลจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการนำ วัสดุ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายไปใช้ในการดำเนินงานเพื่อการส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกร จากปัญหาดังกล่าวมานี้รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงาน และค่าใช้จ่ายต่างๆเพื่อให้ตรงตามแผนงานที่วางไว้และเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ส่วนปัญหาที่พบบรองลงมาคือ ปัญหาด้านข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ แหล่งข้อมูลข่าวสารหายากและมีน้อย ทำให้ขาดข้อมูลที่ชัดเจน และการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มีไม่ทั่วถึง ทำให้เกษตรกรยังไม่ทราบข้อมูลในด้านการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ที่ชัดเจน ดังนั้นทางหน่วยงานของรัฐควรจัดทำข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น กระจายสื่อต่างๆให้ทั่วถึง และมีการปรับปรุงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมากที่สุด

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มี 1 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

แหล่งความรู้ทางการเกษตรเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล มีความสัมพันธ์กับความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ โดยที่เกษตรกรตำบลที่ได้รับความรู้ 0-3 แหล่ง มีร้อยละ 62.5 และ เกษตรตำบลที่ได้รับความรู้มากกว่า 3 แหล่ง มีร้อยละ 37.5 แสดงว่าเกษตรกรตำบลที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์จากแหล่งความรู้น้อยแหล่ง จะมีความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากกว่าเกษตรกรตำบลที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์จากแหล่งความรู้มากแหล่ง และแหล่งความรู้ที่สำคัญของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ได้มาจากการอ่านวารสารการเกษตร เพราะในการปฏิบัติงานนั้น เกษตรตำบลจะได้รับวารสารการเกษตรจากหน่วยงานของกรมส่งเสริมจึงช่วยให้เกษตรกรตำบลมีความรู้ และทันเหตุการณ์ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ แต่อย่างไรก็ตาม แหล่งความรู้จากการเกษตรไม่ว่าจะเป็น ในด้านการอ่าน เช่น วารสารการเกษตร ในด้านการฟัง เช่น วิทยุ ข่าวสารจากเพื่อนเกษตรกรตำบล หรือเกษตรกรกร ในด้านการฟังและดู เช่น โทรทัศน์ เป็นต้น ไม่จำเป็นเสมอไปที่ได้รับความรู้จากสื่อหลายแหล่งแล้วมีความรู้ ความเข้าใจมาก แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสื่อมากกว่า ถ้าคุณภาพของสื่อดี ครอบคลุมเนื้อหาที่ข้อมมีความรู้ ความเข้าใจมากด้วย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอความคิดเห็นบางประการอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบลเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ในด้านความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ กรมส่งเสริมการเกษตรควรจัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์แก่เกษตรกรตำบลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง นอกจากการจัดฝึกอบรมแล้วควรที่จะพาเกษตรกรตำบลไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ เช่น ไปศึกษาดูงานจากเกษตรกรตัวอย่างหรือพื้นที่ตัวอย่างที่ทำการเกษตรแบบเกษตรกรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกษตรกรตำบลมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์มากขึ้น
2. ในด้านแหล่งข้อมูลข่าวสาร กรมส่งเสริมการเกษตรควรจัดทำสื่อเพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ในรูปแบบต่างๆ เช่น วารสารการเกษตร เอกสารต่างๆ แผ่นพับ โปสเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น และสื่อที่จัดทำต้องมีคุณภาพ สามารถเข้าใจง่าย เพื่อที่เกษตรกรตำบลสามารถนำความรู้จากสื่อต่างๆ ไปส่งเสริมแก่เกษตรกรอย่างถูกต้อง และในส่วนของตัวเกษตรกรตำบลเองควรหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมและติดตามข่าวสารการเกษตรต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น จากห้องสมุด จากเอกสารหรือวารสารต่างๆ หรือควรดูรายการทางโทรทัศน์ที่เกี่ยวกับการเกษตรเป็นต้น เพื่อที่จะพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น
3. ในด้านการดำเนินงานกรมส่งเสริมการเกษตรควรที่จะขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของงบประมาณ หรือการวิจัยที่เกี่ยวกับเกษตรกรอินทรีย์ และควรแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายการเกษตรแบบเกษตรกรอินทรีย์ให้เกษตรกรตำบลทราบซึ่งควรที่จะมีความชัดเจนและต่อเนื่อง และควรมีการชี้แจงเพื่อความเข้าใจในบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่ายให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเรื่อง ความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบล ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการวิจัยจึงเป็นประโยชน์กับเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลที่ปฏิบัติงานในเขตภาคเหนือตอนบนและในเขตพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรจะมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะสามารถเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในทุกๆ ด้านจึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ศึกษาความต้องการความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และ/หรือความต้องการในด้านอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลในพื้นที่อื่นๆ เพื่อสนองตอบความต้องการได้อย่างถูกต้อง
2. ศึกษาความต้องการความรู้ หรือ ความต้องการด้านอื่นๆ ของเกษตรกรตำบลเพื่อให้ทราบถึงความต้องการของเกษตรกรตำบล และจะได้นำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการจัดหาสิ่งตอบสนองความต้องการเพื่อปรับปรุงและเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป
3. ศึกษาความต้องการของเกษตรกรเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ เพื่อที่จะทราบถึงความต้องการของเกษตรกรและนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการจัดหาสิ่งสนองตอบตามความต้องการของเกษตรกร เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
4. ศึกษาหลักสูตรหรือรูปแบบการทำการเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์เพื่อสอนแก่เกษตรกรต่อไป
5. ศึกษาเรื่องสื่อต่างๆที่ใช้ในการส่งเสริมการเกษตรเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์เพื่อที่จะได้ทราบว่าสื่อใดมีประโยชน์ที่สุดในการส่งเสริมการเกษตรแบบอินทรีย์ ในอันที่จะไปส่งเสริมแก่เกษตรกรต่อไป